

О. В. КРАВЧЕНКО, канд. іст. наук, доцент, УкрДАЗТ, Харків

ПІДКИДЬКИ ЧИ ЗНАЙДИ?: ДЕРЖАВНА ТА СУСПІЛЬНА ОПІКА НАД НЕЗАКОННОНАРОДЖЕНИМИ В УКРАЇНІ НАПРИКІНЦІ ХVІІІ – НА ПОЧАТКУ ХХ СТ.

У статті розглядається процес становлення і розвитку системи опіки над незаконнонародженими дітьми на українських землях Російської імперії. Проаналізовано діяльність Приказів громадської опіки, земств, добродійних товариств у сфері опіки підкидьками. Встановлено регіональні особливості цього процесу. На початку ХХ ст. стало зрозумілим, що без залучення держави до справи опіки підкидьками не обійтися, оскільки приватні установи, обмеженні у фінансуванні, були неспроможні вирішити цю проблему.

Ключові слова: опіка, незаконнонароджені, підкидьки, Прикази громадської опіки, земства, сирітські будинки, притулки.

Вступ. Проблема позбавлення від незаконнонароджених дітей, а від того підкидання, вбачається нам старою як світ. Причинами цього явища були страх, сором, засудження з боку громади, яка по-суті штовхала матір до дітозгубництва. Взагалі, ставлення до дитини було не занадто толерантним: дітозгубництво не лише не каралось законами, а у деяких випадках навіть визначалось, що обумовлювалося політичними та економічними чинниками [1, 295].

З прийняттям християнства піклування над підкидьками взяла на себе Церква: притулки для незаконнонароджених влаштовувались при церквах і монастирях – ці заклади стали прототипом майбутніх виховних будинків. До поширення ідей гуманізму та епохи Відродження ставлення суспільства до незаконнонароджених дітей було вкрай негативним, світське законодавство ставилось до знедолених презирливо й суворо.

Перші виховні будинки для незаконнонароджених дітей утворювались з ініціативи приватних осіб і були відкриті в Італії, а згодом у Франції. Дітей підкидали у спеціальні «тури» (tour), залишаючи у таємниці особу, яка приносила немовля. Італійський виховний будинок – найдавніший у Європі – був відкритий у Мілані 787 р. архієпископом Дітеєм [1, с. 303].

Вперше у російській історіографії проблема опіки над незаконнонародженими знайшла відображення у наукових працях ХІХ ст. Дослідження відомого юриста О. І. Загоровського були присвячені аналізу російських законів щодо позашлюбних дітей. Автор наполягав на проведенні законодавчої реформи, спрямованої на розширення прав незаконнонароджених [2–4]. Лікар-педіатр І. В. Троїцький у брошурі «К вопросу о призрени подкидышей» виділив три основні системи опіки

над покинутими дітьми [5, с. 13], розглядав питання про причини незадовільного ведення та способів впорядкування опіки над підкидьками [5, с. 3].

Історію виховних сирітських закладів для покинутих дітей досліджували педагог О. Ф. Селіванов [6] та доктор медицини М. В. Яблоков [1]. У ряді публікацій вивчались регіональні аспекти опіки над підкидьками, соціальний та правовий стан покинутих дітей [7–14].

У 1910 р. вийшла монографія доктора медицини М. Д. Ван-Путерена, у якій автор головну увагу зосередив навколо проблеми піклування над підкинутими дітьми з боку Приказів громадської опіки, губернських та повітових земств, міських управлінь, Відомства установ імператриці Марії та добродійних товариств і приватних осіб [15].

Фундаментальна праця юриста С. Е. Термена складалася з трьох розділів: 1) історичний нарис опіки над нещаснонародженими у Росії, 2) нарис розвитку та діяльності імператорського Санкт-Петербурзького виховного будинку, 3) реформи опіки над покинутими дітьми [16].

Проте, узагальнюючих праць, присвячених вивченню розвитку опіки над незаконнонародженими підкинутими сиротами в Україні, бракує.

Метою даної статті є аналіз діяльності державних і суспільних інституцій у сфері опіки над незаконнонародженими на українських землях у складі Російської імперії.

Виклад основного матеріалу. У Росії першими установами для незаконнонароджених дітей були сиротинці, створені у 1707 р. з особистої ініціативи новгородського митрополита Іова у Холмово-Успенській обителі. Згодом у Новгороді їх було до 10, де виховувались близько 3 тис. дітей [1, с. 315].

У 1715 р. Петро I видав указ про влаштування при церквах «сиропитательных гошпиталей» з таємним прийомом, утримання яких покладалось на міський кошт і на приватні пожертвування.

1 вересня 1763 р. Катерина II видала маніфест про відкриття виховних будинків за проектом І. І. Бецького. За часів Катерини II сиротинці були відкриті з приватної ініціативи, крім Москви та Петербурга, ще в 20 містах [1, с. 321], у тому числі 1763 р. значковим товаришем Гулевичем у Ніжині та 1789 р. Рудневим у Києві, але у 1828 р. усі виховні будинки, крім столичних, були закриті [15, с. 82–83]. Отже, опіка над незаконнонародженими покладалась на виховні будинки Приказів громадської опіки. На 1857 р. у віданні Приказів громадської опіки Російської імперії був лише 21 сирітський будинок [6, с. 201]. В Україні сирітські будинки Приказів громадської опіки діяли у Житомирі, Києві, Одесі, Херсоні, Чернігові. Виховні будинки – у Києві, Одесі та Харкові. Кам'янець-Подільський Приказ громадської опіки приймав дітей згідно ст. 545 Т. 13 Статуту громадської опіки, тобто тільки доставлених поліцією підкидьків і переданих на виховання. Житомирський Приказ громадської опіки віддавав підкидьків, доставлених поліцією, приватним особам за плату 2,5 руб. на місяць до 12-річного віку. Потім вихователі залишали дітей на постійно безоплатно [15, с. 85].

З 1864 р. турбота про покинутих дітей переходила від Приказів громадської опіки до компетенції земств. На думку М. Гінзбурга земства, для яких опіка над підкидьками була обов'язковою, повинні були бути поділені на три категорії: 1) земства, у яких існувала опіка протизаконна: діти, доставлені поліцією, відправлялись до окремих притулків, влаштованих за типом столичних виховних будинків (Таврійське, Харківське та Херсонське); 2) земства, у яких існувала опіка законна, відповідно до ст. закону від 3 червня 1828 р., тобто притулків не було, а діти, доставлені поліцією, віддавались благодійникам на виховання за відому плату (Полтавське); 3) земства, у яких існувало піклування, що нагадувало діяльність Приказів громадської опіки після закону 1828 р. – окремих притулків не було, а дітей віддавали до жіночих богаділень (Катеринославське) [12, с. 608].

Підкинутих дітей залишали поблизу дверей притулків, біля будинків багатих осіб, іноді з приткнутими записками, в яких повідомлялось ім'я, факт хрещення, інша інформація. Знайд доправляли до поліцейських дільниць, розшукували родичів чи близьких, а потім передавали до відповідних земських, міських або добротинних установ.

Передача земствами знайдених немовлят в села на виховання й годування мала свої недоліки: виникали складності щодо їх медичного догляду; був поширений промисловий характер прийому дітей у родини (тобто дітей брали, щоб заробити), що негативно відображалось на їхній подальшій долі; були поширені венеричні хвороби (сифіліс) в родинах годувальниць, які передавались немовлятам під час годування.

Херсонське земство отримало від Приказу громадської опіки усього шість підкидьків [13, с. 132]. Земський притулок був організований за типом столичних виховних будинків, земство стало одним з найенергійніших у плані опіки над підкидьками, витрачало на це значні капітали. У 1868 р. земство влаштувало будинок для підкидьків з таємним прийомом [17, с. 179].

За перші 30 років існування Херсонського земського притулку для підкидьків у ньому перебувало 10 095 дітей, з яких 6188 померло, 2275 (22,75 %) було віддано на опіку та 1612 (15,97 %) залишались на наступний рік [13, с. 133]. Тривалий час зберігався таємний прийом підкидьків до притулку, але у 1904 р. він був замінений відкритим. До притулку приймалися діти не старші одного року таких категорій: 1) позашлюбні немовлята, які втратили матерів; 2) позашлюбні немовлята матерів, які через бідність не могли утримувати дітей; 3) підкидьки, ніким не прийняті на виховання. Підкидьки приймалися винятково через поліцію. Якщо мати, яка віддала дитину, бажала годувати її у себе вдома – вона отримувала грошову допомогу. Законні діти не старші 10 місяців допускались на тимчасове годування до річного віку, якщо мати не могла годувати його грудьми [13, с. 133].

За звітом за 1903 р. видно, що за рік було прийнято до Херсонського притулку 724 немовля, з них за фізичними даними нормальному розвитку відповідали лише 68 %. Протягом року померло 434 дитини, смертність серед недоношених досягала 83 %, серед слабонароджених – 51 %, серед нормальних – 39 %. Серед усіх померлих дітей – 84 % становили немовлята до року. Загальний відсоток смертності

мав тенденцію до зниження: за 1874–1883 рр. померло 78,63 % вихованців, а за 1894–1903 рр. – 55,62 % [13, с. 133].

У Чернігові існував сирітський будинок, але підкидьків там очевидно не утримували, а роздавали на виховання приватним особам за плату 2–5 руб. на місяць. У 1885 р. земська управа згадувала про трьох підкидьків до 3 років, у 1901 р. земство опікувалось 42 підкидьками [15, с. 359].

Участь міст у заснуванні та підтримці закладів для покинутих дітей не набула на українських землях широкого розповсюдження. Наскільки нам вдалось з'ясувати, в Одесі існував міський сирітський притулок, вихованці-підкидьки якого з 1868 р. за рішенням міської думи були прийняті під опіку «Одеського товариства піклування безпорадними немовлятами й найбільшніми породіллями». З 1873 р. притулок отримав назву Павловський на честь Новоросійського генерал-губернатора П. Є. Коцебу (1801–1884 рр.) [18, с. 5].

У Керчі Таврійської губернії теж існував міський притулок для підкидьків, який отримувал щорічно субсидії від Таврійського губернського земства в 500 руб. [15, с. 294].

У губерніях Правобережної України, де не було земств, продовжували функціонувати Прикази громадської опіки. У Кам'янець-Подільському та Житомирі вони опікувались підкидьками, доставленими поліцією та утримували дітей при лікарнях та богадільнях, а потім роздавали на виховання у села.

З 1857 р. у Києві при сирітському будинку існувало відділення для підкидьків, яке знаходилось у віданні Приказу громадської опіки. Щорічно там утримувалось у середньому 118 дітей у самому притулку та 598 – поза його межами [13, с. 130]. У Київському притулку підкидьків реєстрували, хрестили, годували грудьми та віддавали на платне виховання за 3 руб. на місяць. Після досягнення дітьми 12 років – плата припинялась [13, с. 131]. У 1904 р. відділення було перейменоване на притулок для підкидьків [15, с. 100].

Підкидьків виховували також приватні особи та добродійні організації. З ініціативи Харківського земства у 1874 р. виникло товариство опіки над безпритульними малолітніми сиротами. За цей час і до 1902 р. під його опікою перебувало 11 636 дітей, товариство мало власний будинок і капітал в 250 тис. руб. [6, с. 197]. Але, як відзначав І. В. Троїцький, смертність серед вихованців Харківського товариства була однією з найвищих у Російській імперії – 62,86 %, а у Київському притулку для підкидьків – однією з найнижчих – 13,28 % [5, с. 23].

Притулок для сиріт і підкидьків був освячений 5 жовтня 1897 р. у Кременчуці. Приміщення придбав комітет товариства допомоги бідним з ініціативи голови товариства В. В. Колачевської [19, с. 75]. Товариство допомоги бідним було одним з найстаріших у Кременчуці – воно виникло у 1863 р., а притулок для малолітніх на 40 місць відкривало у 1882 р. У 1899 р. у закладі постійно проживало 18 хлопчиків та 25 дівчаток, а ще один хлопчик та 5 дівчаток приходили [20, с. 565]. Єлисаветградське благодійне товариство в Херсонській губернії у 1891 р. заснувало притулок для покинутих немовлят [20, с. 934]. Діяльність товариства так з часом розвинулась, що на 1902 р. під його опікою перебувало вже близько 350 дітей віком

від кілька місяців до 8–9 років. На утримання підкидьків витрачалось майже 2/3 бюджету товариства, тобто близько 7 тис. руб. на рік. Через брак коштів і відмову Херсонського земства визнати притулок філією Херсонського притулку для підкидьків, Єлисаветградське товариство з 1902 р. припинило прийом покинутих дітей [21, с. 448].

При деяких притулках Відомства установ імператриці Марії відкривались спеціальні відділення для опіки над підкидьками – малолітніми сиротами. У Катеринославському притулку губернського опікунства дитячими притулками таке відділення існувало з 1893 р. [20, с. 168].

Наприкінці XIX ст. між земствами та міськими управліннями поступово зароджувався перманентний конфлікт через питання, чи повинні земські установи опікуватися покинутими на території міст дітьми і яка у цьому роль міських органів влади. Аргумент був такий: «головна маса підкидьків – продукт міста, а не повітів» [15, с. 296]. У 1896 р. в особливій доповіді на засіданні Таврійської губернської земської управи чи не вперше зазначалось про необхідність залучення міст до участі у витратах на опіку підкидьків, адже саме міста були «головними постачальниками підкидьків», але за роз'ясненням міністерства внутрішніх справ вони були звільнені від обов'язкової участі в утримуванні покинутих дітей [21, с. 443].

Законодавство Російської імперії стосовно статусу незаконнонароджених дітей було недосконалим, його радикальні зміни відбулись лише на початку XX ст., коли було прийнято закон про покращення становища позашлюбних дітей. Спеціальна комісія VIII Пироговського з'їзду, яка займалась питаннями опіки підкинутих дітей, запропонувала внести зміни до цивільного законодавства й назву «незаконнонароджені» діти замінити на «позашлюбні», що й було зроблено за новим Законом 3 червня 1902 р. [13, с. 139–140].

Св. Синодом були дані роз'яснення, що позашлюбних дітей, народжених після видання Закону 1902 р., необхідно було записувати на ім'я матерів, але без додавання слів «незаконнонароджений» або «позашлюбний». Навіть єпархіальне начальство дозволяло клопотати про виключення цих слів з метричних актів до видання Закону 3 червня 1902 р. Приписки «незаконнонароджений» або «позашлюбний» щодо осіб узаконених дозволялось виключати з метричних записів [22, с. 112].

Але і на початку XX ст. кількість покинутих незаконнонароджених дітей залишалась високою, крім того часто підкидали й законних дітей. Особливо багато підкидьків було у промислових регіонах, до певної міри підкидання полегшувалось залізничним сполученням.

За даними М. Гінзбурга кількість позашлюбних народжувань і підкидань на 1 кв. версту у 29 земствах найбільшою була у Московському земстві – 74 особи, у Полтавському – 57 осіб, у Харківському – 46, у Херсонському – 30, у Катеринославському – 30, у Таврійському 17 [12, с. 609, 620]. Таврійське земство щорічно витрачало на утримання підкидьків 20 тис. руб., Херсонське – 12 тис. руб. [12, с. 611].

На початку ХХ ст. справа опіки над підкидьками залишалась не вирішеною. Як писав у 1913 р. автор статті «О современном положении дела призрения бесприютных и покинутых детей в России», у «20 губерніях Росії нема слідів установ для безпритульних дітей, а у тих містах і губерніях, де вони є, часто мають випадковий характер» [13, с. 127]. У Росії діяла досить складна й недосконала система опіки покинутих дітей: у губерніях, де не було земств, функціонували Прикази громадської опіки, існували притулки для дітей, організовані різноманітними добродійними товариствами, відділення для підкидьків при притулках Відомства установ імператриці Марії. В одних губерніях опікувались підкидьками, доставлені поліцією, в інших практикувалась жозефінська система (опіка над дітьми, доставленими з пологових відділень), у третіх діяли виховні будинки на зразок столичних. Одні установи практикували таємний прийом дітей, інші – відкритий, одні утримувалися коштом земств і міст, інші – за рахунок приватних добродійних капіталів. В окремих губерніях підкидьки утримувалися у спеціальних призначених для цього притулках, в інших – у богадільнях (Миколаїв) і пологових притулках [13, с. 129].

Автор цього нарису приходить до досить прогресивних на той час висновків, що опіка над безпритульними дітьми повинна бути розділена на декілька моментів: 1) допомога матерям; 2) опіка підкидьків у виховних будинках; 3) сприяння до усиновлення; 4) патронаж над вихованцями [13, с. 150]. «Складним є питання у чийх руках повинна бути зосереджена справа опіки над безпритульними дітьми. ... Безумовно, у принципі справа опіки повинна бути доручена земствам та містам, як установам, покликаним турбуватися про місцеві потреби. Але не підлягає сумніву, що у такому складному питанні, як турбота про позашлюбних дітей, існують такі складні завдання, вирішити які по силі має тільки держава» [13, с. 151].

Висновки. Отже, перші заходи щодо організації опіки над незаконнонародженими дітьми у Росії були реалізовані на початку ХVIII ст. Петром I. Він запровадив покарання матерів, які намагались позбутися «ззорних» немовлят. Діти виховувалися у шпиталях і головним завданням держави було збереження їхнього життя. Як їх тільки не називали у народі: незаконнонароджені, соромні, підкидьки, нещаснонароджені, знайди, покинуті, підкинуті, позашлюбні, бездоглядні та безпритульні. Доктор І. В. Троїцький, називав підкидьків «істотами, які по суті нікому не належали, але у той же час такими, що завжди ризикували стали власністю будь-кого, хто забажає» [5, с. 1]. Характеризуючи ставлення до підкидьків суспільства, автор підкреслював, що воно було «то занадто старанне, то надто поверхневе, то просто жорстоке, проте вся провина підкидьків полягала лише у самому факті появи їх на світ» [5, с. 1].

Земства українських губерній практикували два способи опіки над покинутими дітьми – таємний прийом до спеціально організованих притулків та відкритий, коли знайду тимчасово утримувало земство до відправлення на виховання родинам годувальниць до 12-річного віку.

Губернські та повітові земські управи засновували та фінансували відповідні притулки для вихованців-підкидьків (Херсонське), віддавали дітей годувальницям в

села за певну фіксовану оплату або видавали грошову допомогу міським управлінням (у Керчі). Харківське земство передавало дітей Харківському товариству опіки над безпритульними малолітніми сиротами, Полтавське – по досягненню дітьми 2-річного віку віддавало їх дамському добродійному товариству. Катеринославське й Таврійське земства – відправляли підкидьків у сільські або міські родини, де діти зазвичай залишались [12, с. 74].

На жаль, смертність серед дітей-підкидьків була найбільшою серед інших категорій сиріт. Деякі щасливці знаходили прийомних батьків – їх всиновлювали. Але доля інших не була такою втішною.

На початку ХХ ст. стало зрозумілим, що без глобального залучення держави до справи опіки підкидьками не обійтися, оскільки приватні добродійні товариства та земства, обмежені у фінансуванні, були неспроможні вирішити цю важливу соціальну проблему.

Список літератури 1. Яблоков Н. В. Призрение детей в воспитательных домах / Н. В. Яблоков // Трудовая помощь. – 1901. – № 3. – С. 294–323; № 4. – С. 417–442; № 6. – С. 1–17; 2. Загоровский А. О незаконных детях по русскому законодательству // Вестник Европы. – 1882. – Кн. 3, март. – С. 379–404; 3. Загоровский А. И. О незаконнорожденных по иностранным гражданским кодексам и русскому гражданскому праву / А. И. Загоровский // Журнал министерства юстиции. – 1898. – № 3. – С. 1–27; № 5. – С. 1–44; 4. Загоровский А. И. О внебрачных детях по новому закону (3 июня 1902 г.) в связи с постановлениями о них западноевропейских гражданских кодексов / А. И. Загоровский. – Одесса: Экон. тип., 1903. – 85 с.; 5. Троицкий И. К вопросу о призрении подкидышей / И Троицкий. – Б. м., б. и., б. г. – 24 с.; 6. Селиванов А. Ф. Воспитательные, сиропитательные и сиротские дома, приюты для подкидышей и приюты для малолетних / А. Ф. Селиванов // Общественное и частное призрение в России. – СПб.: Тип. имп. акад. наук, 1907. – С. 185–214; 7. Звенигородский С. Призрение покинутых детей (подкидышей) в Харьковской губернии / С. Звенигородский // Врачебная хроника Харьковской губернии. – 1911. – № 5. – С. 430–469; 8. Александровский Н. Призрение покинутых детей в Харьковской губернии / Н. Александровский // Трудовая помощь. – 1912. – № 5. – С. 517–524; 9. Призрение подкидышей в Херсонском земстве. Підпис: В. Г.; // Трудовая помощь. – 1899. – № 8. – С. 274–278. 10. Жижиленко В. Призрение подкидышей земствами в 1903–1906 гг. / В. Жижиленко // Трудовая помощь. – 1908. – № 7. – С. 138–168; 11. Некоторые сводные данные о современном положении подкидышей и внебрачных детей в России. Підпис: А. К. // Трудовая помощь. – 1914. – № 4. – С. 384–391; 12. Гинзбург Н. Призрение подкидышей в России / Н. Гинзбург // Трудовая помощь. – 1904. – № 4. – С. 491–518; № 5. – С. 595–621; № 6. – С. 72–102; 13. О современном положении дела призрения бесприютных и покинутых детей в России. Підпис: Д-о // Трудовая помощь. – 1913. – № 7. – С. 127–153; 14. О мерах к улучшению системы призрения покидаемых незаконнорожденных детей. Підпис: К-в Д. // Детская помощь. – 1887. – № 23. – С. 750–756; № 24. – С. 786–790; 15. Ван-Путерен М. Д. Исторический обзор призрения внебрачных детей и подкидышей и настоящее положение этого дела в России и других странах / М. Д. Ван-Путерен. – СПб.: Тип. Киршбаума, 1910. – IV, 670, 86 с.; 16. Термен С. Э. Призрение несчастнорожденных в России / С. Э. Термен. – СПб.: Ю. Мансфельд, 1912. – VIII, 245 с.; 17. Исторический очерк деятельности Херсонского губернского земства за 1865–1899 гг. – Херсон: Паров. типо-лит. О. Д. Ходушиной, 1905. – 299 с.; 18. Спира Ф. О. 1864–1914. Историческая записка о деятельности общества для призрения младенцев и родильниц за пятидесятилетие его существования / Сост. Ф. О. Спира. – Одесса: Тип. Хрисогелос, 1915. – 14 с.; 19. Роговский С. Общество вспомоществования бедным в гор. Кременчуге / С. Роговский // Вестник благотворительности. – 1897. – № 12. – С. 75–

76; **20.** Благотворительные учреждения Российской империи. Составлено по Высочайшему повелению Собственною Его Императорского Величества Канцеляриею по учреждениям императрицы Марии: В 3 т. – СПб.: Тип. СПб. акц. общ. печ. дела в России Е. Евдокимова, 1900. – Т. 2. – 986 с.; **21.** По разным вопросам: призрение подкидышей // Трудовая помощь. – 1902. – № 3. – С. 435–449; **22.** Обзор церковной и общественной жизни в России и за границей // Вера и жизнь. – 1913. – № 14–15. – С. 112.

Надійшла до редколегії 18.03.2014 р.

УДК 94(477):64.044.26

Підкидьки чи знайди?: державна та суспільна опіка над незаконнородженими в Україні наприкінці XVIII – на початку XX ст. / О. В. Кравченко // Вісник НТУ «ХПІ». Серія: Актуальні проблеми історії України. – Харків:НТУ «ХПІ». – 2014. - № 25 (1068). – С. 57-64. Бібліогр. : 22 назв. – ISSN 2079-0813.

У статті розглядається процес становлення і розвитку системи опіки над незаконнородженими дітьми на українських землях Російської імперії. Проаналізовано діяльність Приказів громадської опіки, земств, добродійних товариств у сфері опіки підкидьками. Встановлено регіональні особливості цього процесу. На початку XX ст. стало зрозумілим, що без залучення держави до справи опіки підкидьками не обійтися, оскільки приватні установи, обмежені у фінансуванні, були неспроможні вирішити цю проблему.

Ключові слова: опіка, незаконнороджені, підкидьки, Прикази громадської опіки, земства, сирітські будинки, притулки.

УДК 94(477):64.044.26

Подкидыши или найденыши?: государственная и общественная опека над незаконнорожденными в Украине в конце XVIII – начале XX вв. / О. В. Кравченко // Вісник НТУ «ХПІ». Серія: Актуальні проблеми історії України. – Харків:НТУ «ХПІ». – 2014. - № 25 (1068). – С. 57-64. Бібліогр. : 22 назв. – ISSN 2079-0813.

В статье рассматривается процесс становления и развития системы призрения незаконнорождённых детей на украинских землях в составе Российской империи. Проанализирована деятельность Приказов общественного призрения, земств, благотворительных обществ в сфере призрения подкидышей. Показаны региональные особенности этого процесса. В начале XX в. стало понятным, что без привлечения государства к делу опеки подкидышами не обойтись, поскольку частные учреждения, ограниченные в финансировании, были неспособны решить эту проблему.

Ключевые слова: призрение, незаконнорождённые, подкидыши, Приказы общественного призрения, земства, сиротские дома, приюты.

The article covers the establishment and development process of the care system for illegitimate children on the Ukrainian lands within the Russian Empire. There have been analyzed the activity of the Commands for the public care, country councils, charitable institutions in the field of care for foundlings. Also there have been shown the regional special features of this process. In the beginning of XX century it became clear that the matter of custody illegitimate the government should try. Private institutions, limited funding, could not solve the problem.

Key words: care, illegitimates, foundlings, the Commands for the public care, country councils, orphanages, orphan asylums.